

по-друге, компанія з управління активами пайового фонду укладає договори з аудитором (аудиторською фірмою), зберігачем активів пайового фонду, депозитарієм від свого імені в інтересах фонду; по-третє, ч. 1. ст. 43 Закону України «Про інститути спільного інвестування» закріплює, що бухгалтерський та податковий облік операцій і результатів діяльності із спільного інвестування, які проводяться компанією з управління активами через пайовий фонд, здійснюється такою компанією окремо від обліку операцій та результатів її господарської діяльності та обліку операцій і результатів діяльності інших інститутів спільного інвестування, активи яких перебувають в її управлінні; по-четверте, – емітентом інвестиційних сертифікатів пайового фонду є компанія з управління активами; по-п'яте, у випадку анулювання ліцензії компанії з управління активами пайовий фонд підлягає ліквідації (п. 5 ч. 2 ст. 46 Закону України «Про інститути спільного інвестування»). Таким чином, пайовий фонд не має ознак правосуб'єктності без компанії з управління активами, тому надання пайовому фонду статусу інституту спільного інвестування, на нашу думку, є некоректним.

Аналіз Закону України «Про інститути спільного інвестування» дав підстави констатувати наявність проблем у правовому регулюванні та діяльності пайових фондів в Україні. Для ефективного функціонування інститутів спільного інвестування на ринку цінних паперів, постала нагальна проблема переосмислення механізму інвестування через пайові фонди.

Уразова Г. О., аспірантка кафедри цивільного права № 1 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ВІДМОВА ВІД ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВА ТА ВІДМОВА ВІД ПРАВА

У Цивільному кодексі України (далі – ЦК) поширені такі поняття, як *відмова від здійснення права* (наприклад, абз. 2 ч. 2 ст. 362 ЦК та ін.) та *відмова від права* (наприклад, ч. 3 ст. 12 ЦК, ст. 347 ЦК та ін.).

Словникове тлумачення терміну «здійснення» – привести у виконання, перетворити що-небудь на дійсність. Його синонімами є: виконання, втілення у життя, реалізація. Таким чином, загальний сенс цих термінів полягає у русі, процесі.

Традиційно у науці цивільного права поняття здійснення цивільних прав визнається як реалізація передбачених законом або договором можливостей використовувати своє право на власний розсуд. В. П. Грибанов вважав, що здійснення права являє собою процес його реалізації у реальних, конкретних діях управненої особи. При цьому відбувається реалізація можливостей, які надаються суб'єктивними правами. О. О. Краєвчикова зауважував, що «Здійснення цивільних прав – це вчинення тих дій, які складають зміст суб'єктивних прав». Таким чином, автори акцентують увагу на відносинах активного, динамічного характеру здійснення суб'єктивних цивільних прав.

Однак існує й інший підхід науковців, які виокремлюють різноманітні способи здійснення цивільних прав. Як зазначає Н. І. Матузов, дії можуть набувати різноманітні форми, тому однієї цієї вказівки не достатньо, потрібна конкретизація, уточнення – поділ загальної можливості на елементи. С. В. Вавілін вказує на те, що під здійсненням суб'єктивних цивільних прав необхідно розуміти певну поведінку особи (дію чи бездіяльність) у конкретному та визначеному стані суспільних відносин, спрямованих на досягнення бажаного юридичного та фактичного результату.

Отже, на думку вищезазначених науковців, здійснення права – це реалізація уповноваженою особою тих можливостей, які передбачені суб'єктивним цивільним правом, шляхом діяння (дії чи бездіяльності).

Вважаємо, що відмова від права виражається через активну поведінку – дію, що має наслідком припинення цього права у особи. Натомість пасивна (відмова від здійснення права) – за загальним правилом, не веде до втрати права. Нездійснення права має свій вираз у бездіяльності – невчинення будь-яких дій, спрямованих на реалізацію належного права. Як зазначає І. В. Спасибо-Фатєєва, «право у особи залишається, оскільки відмова від здійснення права не припиняє саме право, на відміну від випадків відмови від права, наприклад, право власності, наслідком відмови від якого є його припинення». Отже, за загальним правилом, нездійснення особою свого цивільного права не має наслідком його припинення, оскільки воно, на відміну від відмови від права, на це не спрямовано.

Відповідно до ч. 2 ст. 12 ЦК нездійснення особою своїх цивільних прав не є підставою для їх припинення, крім випадків, встановлених законом. З цієї норми випливає, що особа не тільки вільна в активному використанні прав, але й має можливість утримуватись від їх реалізації. На уповноважену особу не покладається обов'язок здійснювати належні їй права. Ця якість розмежує цивільне право від прав іншого роду, наприклад, що розглядаються

в області публічного права. Проте, як зазначає Д. І. Мейер, не всі права допускають зречення, оскільки між ними зустрічаються й несамостійні, тобто такі, які одночасно мають характер обов'язку». Таке твердження знаходить своє відображення у ч. 4 ст. 633 ЦК, згідно з якою підприємець не має права відмовитися від укладення публічного договору за наявності у нього можливостей надання споживачеві відповідних товарів (робіт, послуг). Крім того, на підприємця у разі його необґрунтованої відмови покладається обов'язок з відшкодування збитків, які завдані споживачеві такою відмовою. Тобто, фізична особа-підприємець зобов'язана укласти публічний договір за наявності у неї можливостей надання споживачеві відповідних товарів (робіт, послуг). Таким чином, право, вищезазначеної особи, на укладення договору є одночасно й її обов'язком від якого закон не допускає відмови.

Отже, з вищенаведеного випливає, що категорії «відмова від права» та «відмова від здійснення права» *мають деякі відмінності*, залежно від:

- правової природи, відмова від права – це позитивна дія суб'єкта, спрямована на припинення своїх цивільних прав, тобто правочин, тоді як відмова від здійснення права – негативна дія особи, що виражається у бездіяльності;

- наслідків – відмова особи від права спрямована на його припинення у неї; відмова від здійснення права, за загальним правилом, не призводить до втрати права;

- способів реалізації – відмова від права – це один з видів здійснення особою свого права, яке завжди виражається в *активних діях*, спрямованих на це. Відмова від здійснення права має свій прояв у *пасивній поведінці*, тобто не вчинення жодних дій.

Устименко О. А., аспірант кафедри цивільно-правових дисциплін юридичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ОПЛАТНОГО ВИЛУЧЕННЯ ТВАРИНИ

Протягом останніх десятиліть спостерігається тенденція зростання уваги з боку громадськості до тварини як до живої істоти, у тому числі й з позицій правового регулювання. Істотне розширення приватнопра-